

KÖRKÉP AZ ÁLLOMÁNYKIVONÁSRÓL

Szemle

SZ. KISS CSABA

A világszerte tapasztalható gazdasági nehézségek és megtorpanás a 70-es évek közepe óta a könyvtárakban is növekedési válsághoz vezetett. A beruházások megcsappanásával a raktári férőhelyek bővülése csaknem mindenütt leessult vagy megállt. A világ könyvtermésének és a dokumentumok árának növekedése, s ezzel szemben a beszerzési keretek stagnálása vagy csökkenése egyre parancsolóbban veti fel a szigorúbb és módszeresebb szelekciót, a könyvtári állománynak a társadalmi szükségletekkel nagyobb összhangban történő alakítását. Ma már amerikai egyetemi könyvtárak sem engedhetik meg maguknak azt a luxust, hogy olyan monografikus gyűjteményt tartsanak fenn, melynek 44 százalékát sohasem, 10 százalékát egyszer használták.¹ Érthető, hogy a szakmai folyóiratokban az utóbbi években megszaporodtak az optimális állománymérettel, a holt anyag leválasztásával, a passzív állomány külső raktárba való áthelyezésével, a könyvkivonással foglalkozó viták, tanulmányok.

Nagy-Britanniában az 1976-ban készült *Atkinson*-jelentés az egyetemi könyvtárak körében meghirdette az "önmegújító könyvtár" gondolatát, melyben az évente kivont fölösleges és avult könyvek mennyisége egyensúlyban állna az évi gyarapodással.² Hasonló elgondolások már korábban is érelődtek a szakmai közvéleményben³, a koncepció mégis sokakat mehökkentett, szélsőséges bírálói az "önpusztító könyvtár" névre keresztelték. A nulla-növekedés a nyolcvanas évek elején amerikai könyvtáros körökben is szenvedélyes vitákat váltott ki. Propagálói kiszámították például, hogyha a könyvtár raktári kapacitása megtelt, minden újabb könyv térfogatának negyvenszeresével felérő befogadóképesség-bővítést igényel, s ezt az építőipari beruházást egyre kevesebb fenntartó hajlandó vagy képes finanszírozni.⁴ Gyakran igen magas a külső, tehermentesítő raktárakban való tárolás egy könyvre jutó évi költsége és az ilyen dokumentumok használatával együtt járó szállítási és munkaerő-ráfordítás, nem is szólva a használóknak okozott kényelmetlenségről.

A tervszerű állománykivonás elvi és gyakorlati, módszertani kérdéseivel foglalkozó munkák közül a legnagyobb visszhangot az amerikai Stanley J. *Slote* kézikönyve váltotta ki.⁵ Összefoglalja a könyvkivonásra vonatkozó több évtizedes – főleg angolszász – tapasztalatok és kutatások eredményeit, amelyekről a szakmai közvélemény az Egyesült Államokban sem elég tájékozott. Mindezek alapján időszerű, ha – akármilyen hézagosan is – megpróbáljuk áttekinteni az állománykivonás mai megítélését és főbb könyvtárpolitikai dimenzióit, az ezzel összefüggő problémákat néhány tipikusnak tekinthető angol, amerikai, francia és szovjet állásfoglalás, törekvés alapján, lehetőleg úgy, hogy a szemle magától kínálja a hazai állapotokkal való összevetést.

’Tabu téma’ és tájékoztatlanság

Az állománykivonással foglalkozó szerzők csaknem kivétel nélkül rámutatnak: a könyvtárosok egy része csökönyös ellenállást tanúsít a selejtezéssel szemben. Az egyik francia szakfolyóirat állománykivonásnak szentelt különszámában például a Bibliothèque Nationale főigazgatója hangsúlyozza,⁶ hogy a francia könyvtárosok magatartását sokáig a megőrzés feladata határozta meg, melyet (hibás egyoldalúsággal) azonosítottak a könyvtári funkció teljességével. Habár a könyvtárügy kiemelkedő képviselői már a század első évtizedében szorgalmazták a rendszeres könyvkivonást, különösen a közművelődési könyvtárakban, ”a javaslat tartós ellenállásba ütközött”, ”a fenntartások távolról sem tűntek el”, és ”a tevékenység ma is igen diszkrét”. Másutt úgy fogalmaz⁷, hogy a francia könyvtárosok nehezen szabadulnak meg az ősi konzerváló ösztönöktől, melyeket egy 1897-es kormányrendelet félreértése dogmává merevített: a rendelet a városi könyvtárak anyagának elidegenítését tiltotta meg, nem a selejtezést. Sajnálatosnak tartja, hogy a könyvtári szaknyelv nem tesz következetesen különbséget a tartalmi, használati és gyűjtőkörü okokból végzett önkéntes és tudatos apasztás, valamint a dokumentumok fizikai elhasználódása miatt szükségessé váló selejtezés között (az utóbbira javasolja az ”épuration” – megtisztítás – terminust). A könyvtári statisztikák ”csökkenés” rova ráadásul mindkettőt hagyományosan összemosza a könyvek vissza nem hozásából adódó veszteségekkel. A francia kézikönyvek és tankönyvek az állománykivonást nem tárgyalják fontosságának megfelelően, szakmai összefüggéseiben; az állományminőséggel vagy -csökkenéssel foglalkozó fejezetekben mellékes, felületesen érintett témaként szerepel, főleg jogi és gazdasági aspektusaival. Nem csoda, hogy meglehetősen nagy a zűrzavar és a tájékoztatlanság a selejtezés körül, sokan rossz lelkiismerettel veszik elő a kérdést, nem szívesen beszélnek róla.

A francia könyvtárak konzervatizmusának egyik fő forrása – a történelem ironiájaként – a forradalmi konfiskálások, amelyek nagy mennyiségű régi, túlnyomórészt egyházi anyagot juttattak köztulajdonba, és meggyökerezettették a megőrző szellemet a közművelődési könyvtárakban is. A másik forrás – egy angol szerző szerint – a francia könyvtárak viszonylagos szegénysége (a britekhez képest): viszonylag alacsony az egy főre jutó beszerzési keret, kevés a könyv, sok a régi, használt kiadás.⁸ Angliában hagyományosan nem volt központi állami ellenőrzés a gyűjtemények felett, a public library inkább az aktualitásra, mintsem a megőrzésre helyezte a hangsúlyt. Kevesebbet foglalkoztak régi és ritka könyvekkel, magasabb a beszerzési keret, korszerűbb gyűjteményeket bocsátanak rendelkezésre, többet selejteznek. A ”konzerváló szellem” itt elsősorban néhány parttalan és öncélú gyűjtőtevékenységet folytató egyetemi könyvtárban dívik, ahol könnyen ”a szakma árulójának” kiáltják ki azt, aki csak beszél is az avult és fölösleges könyvek kivonásáról. ”Pedig” – érvel az idézett angol szerző – ”az avult vagy az olvasók igényeinek nem megfelelő könyvek eltakarítása nagyobb szolgálatot tehet, mint a művek korlátlan mennyiségben való raktározása.”

Mindamellet a francia főigazgató ismerteti egy felmérés adatait, amely szerint az utóbbi évtizedben Franciaországban is ugrásszerűen növekedett a könyvkivonást és selejtezést végző könyvtárak száma. A megkérdezett 189 könyvtár közül csak 21-ben nem folyt ilyen jellegű munka (csak kettőben ”elvből”, 9 könyvtár új épületében bővebben van

férőhelynek, egyetlen városi könyvtárigazgató válaszolta, hogy "nem tudatosodott benne a probléma," 9 könyvtár nem adott magyarázatot, de jelezte, hogy a jövőben apasztani kíván). 26 szakkönyvtár közül csupán kettőben nem folyt állománykivonás, 115 közművelődési könyvtár közül csak hatban.

N. Richter az ösztönös beidegződéseken kívül a konzervatív magatartás tudati tényezőivel is foglalkozik. A felmérés során a könyvkivonást ellenző könyvtárosok magatartásukra a következő magyarázatokat adták: "minden nyomtatott dokumentum tanúságtétel, történeti értékkel bírhat, különösen a társadalom tanulmányozásában; minden dokumentum társadalmi-kulturális jelenség, mely mindenütt megőrzendő, s történelmi tanúságtétel maga a beszerzés is". "Ez a sommás megfogalmazás" – írja Franciaország első számú könyvtárosa – "nem ad teret a vitának. Kitér a tények elemzése elől, kívül marad a könyvtárgazdaságtani realitásokon, és nem vezethet konkrét megoldásokhoz . . . Valójában ez a vélemény nem helytálló, és nem is felel meg megfogalmazói helyzetének. Azt tükrözi, hogy rosszul integrálódnak egy alakulóban levő nemzeti rendszerrel, ráadásul téves ítéleten és körbenforgó okoskodáson alapul. Voltaképpen egyetlen könyvtár sincs abban a helyzetben, hogy saját szelekciós kritériumait ekként definiálja: megőriz minden dokumentumot az ismeretek minden területén. Nem tartható fenn, hogy minden könyvtárnak hivatása megőrizni a civilizációnak mindazokat a dokumentumait, amelyeket a jövőbeli retrospektív kutatások felhasználnak majd". Minden könyvtárnak feladata a tájékoztatás, a tanulás segítése – folytatódik az érvelés – kevesebbé a kutatás és még kevesebbé a retrospektív kutatás szolgálata. E legutóbbit azonban jól körülhatárolható területeken, a városi könyvtárak például helytörténeti vonatkozásban végzik. Ezt a funkciójukat csorbítják, ha országos szintű felelősséget tulajdonítanak maguknak, mert ezen a szinten a megőrzés globális felelőssége az egész könyvtári rendszeré, melynek centrumában a nemzeti könyvtár áll. Mindenáron megőrizni az avult kiadásokat a közművelődési, iskolai, a nem szakkönyvtári funkciójú főiskolai és egyetemi könyvtárakban "valójában akadályozza a történeti kutatást és bünteti a kutatókat, mert hosszú és haszontalan katalógusböngészésre kényszeríti őket" – írja a szerző.

Slote az állománykivonással szemben megnyilvánuló ellenérzésekről szólva rámutat, hogy a könyvek számát sok helyütt a gyűjtemény minősége fő kritériumának tekintik; a könyvtári jelentések, évkönyvek évek óta szuggerálják ezt a szemléletet. A mennyiséget fetisizáló könyvtáros megtartja az avult és fölösleges könyveket is, hogy beszámíthassa őket a hivatalos statisztikába. Sok könyvtárban a túlterheltség miatt nem foglalkoznak az állomány korszerűsítésével. A harmadik ellenható tényező "a gyűjtemény szent tisztelete". ". . . Sokan a könyveket az emberi kultúráörökség becses dokumentumainak és ezért szinte szent tárgyakként tekintik. Bármely könyv eltávolítása fájdalmat okoz. Ám a könyveknek ez a válogatás nélküli megtartása" – írja Slote – "nem szolgálja a közönséget. Azoknak a könyveknek, amelyeket nem használnak, csak történeti értékük van, tárolóhelyre valók. A közművelődési könyvtárnak, amely a nagyközönség igényeit szolgálja, modern és változó gyűjteményre van szüksége."⁹

Az Amerikai Könyvtárosok Szövetsége (ALA) régóta normákkal írja elő a public library-k avult és fölösleges anyagának kiselejtezését, és a kérdést az amerikai kézikönyvek és tankönyvek – a franciáktól eltérően – körültekintőbben tárgyalják. Ennek ellenére

sok helyütt ritkán, tervezetlenül és szubjektív módon, vagy egyáltalán nem végeznek állományapasztást – írja egy másik amerikai szerző.¹⁰ Az eredmény: ”számos városi és egyetemi könyvtár igen sok haszontalan és fölösleges könyvet és periodikumot őriz”.

Az elvek kidolgozásának, a könyvtárosok közti egyetértés megteremtésének nehézségei, a szakmai tájékozatlanság sokszor útját állják annak, hogy a gyűjtemények a használói igényeknek megfelelően alakuljanak. A különböző nemzetiségű szerzők egybehangzó véleménye: szélesebb körben és világosabban kellene tudatosítani az állománykivonás tényleges szakmai dimenzióit.

A szakmai dimenziókról

Negatív szelekció

D. Spiller¹¹ – ugyancsak főként a nagyközönséget szolgáló könyvtárakat tartva szem előtt – azt mondja, hogy ”a könyvkiválasztás a legfontosabb művelet, melyet a könyvtárosok végeznek”, ”és a szelekció és a könyvkivonás ugyanannak az állandó folyamatnak két oldala”. ”A könyvszelekció aktív folyamat. Az olvasó előtt ne a könyvtárosi hanyagság következtében álljanak a könyvek – sokéves, hibásan menedzselte szelekció nyűtt emlékei –, hanem tervszerű tevékenység eredményeképpen. Megtervezett, dinamikus állományra van szükség, melyet minden részletében úgy válogattak össze, hogy vonzza az olvasót és elegendő mélységben és szélességben tartalmazzon információt ahhoz, hogy fenntartsa vonzerejét. A felkínált anyag frissessége vagy avultsága meghatározza az olvasók közvetlen benyomásait a könyvtári szolgálatról . . . Világos különbséget kell tennünk egy könyv fizikai megjelenése és tartalmának jellege között. Nehéz pénzügyi helyzetben egy ütött-kopott könyv megmaradhat a polcon; egy avult és pontatlan könyv soha.”

A nyugati szerzők a könyvkivonásra gyakran alkalmazzák a ”fordított választás” vagy ”negatív szelekció” kifejezést, amelyet a dokumentumok értékváltozása, értékvesztés, bizonyos esetekben abszolút elértéktelenedés, a gyűjteményen belül elfoglalt szerepüknek módosulása, az irántuk megnyilvánuló társadalmi igény csökkenése indokol. ”Az avult, ritkán használt vagy elnyűtt egységek, ha megmaradnak a gyűjteményben, ugyanúgy meggyengíthetik a könyvtárt, mint a nem kielégítő gyarapodás” – olvashatjuk az ALA közművelődési könyvtári normáiban. S tovább: ”idővel az ilyen anyag jellemzi az egész gyűjteményt, beárnyékolja az újabb és hasznosabb beszerzéseket. Az avult dokumentumokat nyilvánvalóan el kell távolítani.”¹² ”A régi kiadású könyvek jelenléte a könyvtár polcain rendszerint nem kívánatos, mert tartalmuk avult és félrevezető lehet.”¹³

Ebben a dimenzióban a könyvkivonás szorosan kapcsolódik a könyvtár gyűjtőköréhez, amelyet ”meghatározható és egzakt módon meghatározandó társadalmi szükségletek szerint kell megtervezni s ezek módosulását követve alakítani.”¹⁴ Ahol nem elég pontos, egzaktul megfogalmazott a gyűjtőkör, vagy nem érvényesítik kellő következetességgel a szerzeményezési gyakorlatban, ott az idők folyamán egyre több ”meddő réteg” halmozódik fel az állományban; ez – Csúry István szerint – nehezíti az olvasók tájékozódását,

a katalógusok használatát, értékes férőhelyet foglal el, terheli a munkaerő-kapacitást és drágítja a könyvtár üzemelését.

Ford néhány angol egyetemi könyvtárban talál elrettentő példát erre az esetre.¹⁵ Ezekben beérik azzal, hogy a könyvtár feladata "az egyetemi oktató és kutatómunka támogatása", és nem definiálják konkrétan a gyűjtési célokat és elveket. Az ilyen, "nyakló nélküli" gyűjtést folytató könyvtárak küszködnek a legnagyobb gondokkal anyaguk megszervezése és elhelyezése kapcsán. A nulla-növekedést a könyvtárosok egy része a könyvtári világra kívülről ráerőszakolt durva terápiának érzi, és megfélemledik a könyvtárak saját felelősségéről a válsághelyzetek kialakulásában és a radikális társadalmi reakciók kiváltásában.

Állományelemzés

Spiller eleve az "állományrevízió és -karbantartás" tágabb összefüggésében szól részletesen az állományapasztásról, ahol is a "revízió" – a nem túl szerencsés magyar szóhasználatától eltérően – nem leltárt, állományellenőrzést, hanem a gyűjtési elvekhez, a könyvtár funkciójához, az igényekhez és az egyes szakok, témák irodalmához (Csúry megfogalmazásával: a gyűjtemény ideális képéhez) viszonyított elemző vizsgálódást jelent. "Az állományrevízió lehet egyszeri, átfogó művelet és folyamatos, állandó is . . . A legbővebben azt a nagyszabású tisztító eljárást tárgyalom, amely egy erősen romló állomány megjavításához szükséges. Ez csak az első lépés, amit a folyamatos karbantartásnak kell követnie a használat megfigyelése, a továbbra is gyengén képviselt részlegek kiegészítése révén."¹⁶

Spiller az állományrevíziót három világosan elkülönülő szakaszra bontja. Az első menetben a könyvtáros elemzi a már állományban levő anyagot, s ha lehet, inkább a polcokon, mint a katalógusban. Levásztja az avult könyveket és a régi kiadásúakat, köztük azokat is, amelyek újabakkal váltandók fel, úgyszintén a rossz fizikai állapotban levő könyveket; megfigyeléseiről jegyzeteket készít. Ezután az állománytól függetlenül, mélységben tanulmányozza az egyes tárgykörök irodalmát, és meghatározza, ebből mit tart szükségesnek az állományba. Ekkor következik a katalógus: ellenőrzi, mi van meg belőlük. A harmadik lépcsőben elkészíti a megrendelendő könyvek listáját.

Együttműködés és munkamegosztás

A könyvkivonásnak az egyes gyűjtemények alakításában játszott szerepén túlmutató dimenzióit a "ki mit őrizzen meg?" kérdéssel lehet érzékeltetni.¹⁷ A megőrzés felelősségét (akárcsak a többi könyvtári funkció, a dokumentum beszerzése, megszervezése és használatba adása vonatkozásában) a könyvtári és információs rendszer egésze hordozza, melyben a konkrét intézményekre – munkamegosztásos alapon – körülhatárolt szerep hárul. A rendszernek különféle intézményes eljárásokkal, kollektív erőfeszítések révén kell biztosítania a kivont dokumentumoknak a társadalmi szükségletekhez képest leggazdaságosabb megőrzését.

A potenciális igények valószínűsítése kérdéséről szólva Richter úgy fogalmaz, hogy "a könyvtárosokat gyakran a tudatlanság teszi óvatossá"¹⁸. Ha valamely dokumentumhoz

való ragaszkodásunkat azzal indokoljuk, akár a beszerzés, akár a kivonás során: "lehet, hogy valamikor valakinek valamire jó lesz", saját tudatlanságunkon kívül csakugyan semmi egyebet nem "valószínűsítünk". Csakis az egyes szakterületek irodalmának, öntörvényű fejlődésének, a könyvtári rendszernek, a használói szokásoknak, a társadalmi igényeknek beható ismeretére támaszkodva lehet és kell a potenciális igényekről agnoszticizmustól mentes előrejelzést adni. A tudás alapján adott előrejelzést nem szabad helyettesíteni hipotetikus, mesterkelt "kutatási szituációk" önkényes, elméleti megkonstruálásával. A tévedés ellen így sincs garancia a könyvkivonási döntések során, de hát a beszerzési döntések idején sincs.

A gyűjtőkori együttműködés és munkamegosztás egyes országokban kiegészül a tételesen meghirdetett "megőrzési munkamegosztással", aminek előfeltétele, hogy az egyes könyvtáraknak a gyűjtőkori szabályzathoz hasonló, minél konkrétabb megőrzési politikájuk (s ezt rögzítő szabályzatuk) legyen. A Nagy-London területén működő könyvtári hálózatok a Dewey-féle táblázatot például már 1948-ban 55 részre osztották, és az egyes könyvtárak a saját szekciójukban átvesznek és megőriznek külföldi anyagot is.¹⁹ Az efféle együttműködés nagy kapacitású hálózatokat képessé tehet a nemzeti könyvtárával csaknem egyenértékű megőrzési teljesítményre is. Kulcsfontosságú az erőforrások centralizálása. Nagy-Britanniában 1974-ig vagy 380 közművelődési könyvtári hálózat működött, jelenleg – a közigazgatás átszervezése következtében – kb. 120. 1976-ban az említett londoni könyvtárak újra felosztották a Dewey-táblázatot, Délkelet-Angliában 1950 óta 83 könyvtár összefogásával hasonló rendszer működik. A regényirodalom megőrzésére specializálódott *Metropolitan Joint Fiction Reserve* keretében a könyvtárak a szerzői ábécét osztották fel egymás között. A külföldi dokumentumok beszerzését és megőrzését a brit szakkönyvtárak egy koordinációs szervezet, a SCONUL keretében hangoztatják össze. Számos egyéb, regionális alapon szervezett együttműködési rendszer próbálja optimalizálni a könyvtárak megőrző kapacitását, a fölösleges párhuzamosságok kiküszöbölésével. Központi tárolókönyvtárakat építenek, központi katalógusok segítik a szisztematikus állománykivonást és garantálják a ritkán használt anyagok egy helyen történő tárolását. A legrégebbi, a sheffieldi SINTO 1933 óta működik, jelenleg vagy 60 tagkönyvtára van.

Az USA-ban a legnagyobb hasonló vállalkozás a 10 közép-nyugati szakkönyvtár által létrehozott Center for Research Libraries, mely lehetővé tette a tagkönyvtárak átfedő anyagai nagy részének eladását. Egyedül a Yale Egyetem 40 000 dollárt takarított meg 1976-ban a párhuzamos rendelések kiküszöbölése révén.²⁰

A Szovjetunióban is nő a tárolókönyvtárak szerepe. Az ukrainai megyei könyvtárak pl. 1977-ben közös tárolókönyvtárt hoztak létre. 1979 és 1985 között 11 millió könyvtári egységet vizsgáltak át az állományapasztás, illetve a tároló raktározás célszerűsége szempontjából, s foglalkoznak a tárolt anyag központi katalógusának kiadásával is. A tagkönyvtárakból három év alatt beküldött 180 000 katalóguscédula alapján 3100 művet kértek be, és 30 000 cédulát továbbítottak a Lenin Könyvtárnak.²¹

Az állománykivonás a szovjet szakkönyvtárakban is előtérbe került. Egy 1974-es felmérés, amely az akadémiai könyvtárak állományösszetételét vizsgálta, megállapította, hogy "a nemkívánatos fölöslegek leapasztását és az állomány optimális méreteinek meg-

határozását a társadalmi hasznosság kritériumára kell alapozni”. A könyvtárakat felhívták: ”alaposan tanulmányozzák nem használt és ritkán használt állományrészeiket, derítsék ki, hogyan keletkeztek, és keressenek módot a felszámolásukra”²².

A fölőspéldányok bel- és külföldön való értékesítésének lehetősége, melyet a legtöbb nemzeti fölőspéldány-rendelet kilátásba helyez, érzékelteti, hogy az állomány-kivonásban nem a könyvek megsemmisítését kell látnunk, hanem végső soron az információ hordozó dokumentumokkal való racionális gazdálkodást, amely napjainkban, a UBC és az UAP korában immár nemzetközi szinten folyik.

* * *

Ahhoz, hogy a francia könyvtári rendszer az állománykivonás részterületén eredményesebben szálljon szembe az információ korának kihívásával, a francia nemzeti könyvtár főigazgatója többek között a következőket ajánlja:

A könyvtárosok tartózkodó magatartását váltsa fel az elmélyült együtt-gondolkodás. Szakirodalmi szemlét kellene készíteni a könyvkivonással foglalkozó angolszász publikációkról, mint amelyek a legkorszerűbben és legmélyebben foglalkoznak az idevágó elméleti és gyakorlati kérdésekkel. Ennek ismeretében gyakorlatias kísérleteket, kutatásokat kellene végezni a hazai egyetemi és városi könyvtárakban az állománykivonás objektív, számszerűsíthető kritériumainak feltárására. Egységesen alkalmazható elvek nincsenek, de felállíthatók az egyes könyvtártípusokra vonatkozó, a konkrét sajátosságokhoz hozzáidomítható, alternatív elvek és elvrendszerek. Átfogó módon fel kellene térképezni az országos selejtezési és tárolási gyakorlatot, differenciált szempontrendszer szerint (mi van szabadpolcon, zárt raktárban, a központi könyvtárban, tárolókönyvtárban, mit tartalmaznak a fölőspéldányjegyzékek, tekintettel a kiadványtípusokra és a használat gyakoriságára). Nagyobb figyelmet érdemel a használat rendszeres mérése a különböző típusú könyvtárakban. A hálózatok központi könyvtárainak alternatív megőrzési és selejtezési politikát kellene kidolgozniuk (arra az esetre, amíg van hely, illetve ha már nincs), a gyarapítással szerves összefüggésben.

A tudományos személyzet eltérő személyi adottságai megnehezítik az egyetértést a megőrzési kritériumokat illetően az egyes intézményeken belül is, így a könyvtáros szakmán belül sem remélhető széles körű egyetértés. A szakterületek képviselőinek bevonása az állományapasztásba nem bizonyult eredményesnek, valószínűleg a jövőben sem jelent megoldást. Ezért nem a dokumentumok intellektuális értéke vagy kulturális jelentősége, hanem könyvtárgazdaságtani oldalról kell megragadni a könyvkivonás kérdését, és a megőrzés-selejtezést az egész rendszer szintjén kell szabályozni.²³

JEGYZETEK

1. Vö.: KENT, Allen: Crystal gazing into the future. = Journal of Library Automation. 11.vol. 1978. 4.no. 329–337.p.
2. Vö.: TAYLOR, L.J. : British librarianship and information work 1976–1980. The Library Association. London, 1983. 2.vol. 133–136.p.

3. PL. RICHTER, Noe az egyik, alább idézett cikkében jóval korábban ezt írta: "Végső soron elképzelhető, hogy egy normális viszonyok között funkcionáló könyvtár annyi dokumentumot evakuál, mint amennyit beszerez."
4. A számításokat idézi SLOTE, Stanley J.: Weeding library collections. Libraries Unlimited Inc., Littleton, Colorado, 1975. 4.p.
5. I.m.
6. RICHTER, Noe: Les circuits d'élimination. = Bulletin d'Informations ABF. 1978. 101.no, 189–195.p.
7. RICHTER, Noe: Les éliminations dans les bibliothèques françaises. = Bulletin des Bibliothèques de France. 20.vol. 1975., 5.no. 199–209.p.
8. BARNETT, Graham K.: Les "solutions" anglaises aux problèmes de conversation et d'élimination. = Bulletin d'Informations ABF. 1978. 101.no. 201–213.p.
9. SLOTE i.m. 5.p.
10. GARDNER, Richard K.: Les éliminations et le stockage des livres dans les bibliothèques américaines. = Bulletin d'Informations ABF. 1978. 101.no.
11. SPILLER, David: Book selection. Clive Bingley, London, 1971. 9., 12., 75.p.
12. Minimum standards for public library systems 1966. ALA, Chicago, 1967. 39–40.p.
13. SPILLER i.m. 78–79.p.
14. CSÚRY István: Állományasztás: a könyvtári gyűjtőtevékenység szerves része. = Könyvtári Figyelő, 1965. 1.sz. 35.p.
15. FORD, Geoffrey: Stock relegation in some British university libraries. = Journal of Librarianship, 1980. 41.p.
16. SPILLER i.m. 63.p.
17. RICHTER (1978)
18. RICHTER (1975)
19. Vö.: BARNETT i.m.
20. Vö.: GARDNER i.m.
21. Vö.: TERESCENKO, V.F.: A tároló könyvtári rendszer Ukrajnában (oroszul). = Sovetskoe Bibliotekovedenie, 1981. 4.no, 84–93.p.
22. VARFOLOMEEVA, M.V.: Principles for the constitution of stock in research libraries. = UNESCO Journal of information science, librarianship and archives administration, 1981. 3.vol. 1.no. 2–6.p.
23. RICHTER (1975)